

Nr 463

Av herr Ohlin m. fl., om utredning angående åldringars anpassning i produktionslivet.

Åldringarnas levnadsförhållanden har på senare tid blivit föremål för en allt större uppmärksamhet. Antalet åldringar ökas fortgående, och det uppfattas som en av samhällets främsta plikter att ge dem möjligheter till en livsföring som inte tyngs ner av materiella bekymmer och som inte för dem åt sidan.

Direktiven för 1952 års åldringsvårdsutredning tar sikte på en översyn av den nuvarande åldringsvården, eftersom en viss osäkerhet gjort sig gällande beträffande dess utformning. Det är ett lovärt initiativ som här har tagits i syfte, bl. a., att dra nytta av de värdefulla erfarenheter som vunnits med nya vårdformer. Möjligen kan den invändningen göras att frågan om en personlighetsberikande sysselsättning i direktiven fått en alltför undanskymd plats. Det är viktigt att man tar vara på de goda uppslag som givits inom bildningsterapiens område. Dit hör t. ex. lyckade experiment med studiecirkelverksamhet.

Vår avsikt är inte att gå in på denna fråga utan att i stället rikta uppmärksamheten på behovet av en utredning som syftar till en smidigare anpassning i arbetslivet av de åldringar som önskar och har krafter nog att stå kvar i produktionslivet.

Uppfattningen om åldrandet blir lätt schematisk. Det bör understrykas att forskningen inte ger stöd för den negativa föreställning, som »klumpar ihop» de människor som nått en viss ålder till en grupp som karakteriseras av minskad arbetsförmåga. Åldrandets takt är individuell och sammanfaller inte strikt med den kronologiska åldern.

Som redan antytts gäller det att åt den åldrande säkra det sätt att leva som ger den största personliga tillfredsställelsen och som står i överensstämmelse med det mått av krafter som står till buds. Det kan innebära att det viktigaste för den ene är en god omvårdnad, för den andre att han inte helt kopplas av från sin produktiva insats. För den ännu prestationsduglige kan ett plötsligt och i egna ögon omotiverat lösslitande från arbetsuppgifterna orsaka en svår missanpassning.

En andra motivering för att möjligheterna bör vara öppna för äldre människor att stå kvar i arbetslivet är den betydande samhällsekonomiska vinst det ger. Värdet av det arbete som i USA utförs av alla arbetsföra personer över 65 år beräknas t. ex. till 10—12 miljarder dollar per år.

Forskningen om de äldres arbetsförmåga har bara hunnit börja. Några uppgifter, lämnade i Försäkringstidningen, nr 10 1954, av docent Anitra Karsten, FN:s expert på åldringsvård, tyder emellertid på att på detta område flera ganska vanliga föreställningar redan har gendrivits.

Äldre människors inlärningsförmåga är t. ex. betydande. Unga människor kan kanske lättare lära sig mängder av heterogent minnesmaterial, men de äldre har i gengäld nått längre i förmågan att ordna det i större sammanhang. I arbetslivet arbetar visserligen de äldre långsammare än de yngre, men detta uppvägs av att de har hunnit längre i att slipa sin teknik och skära bort onödiga arbetsomvägar.

Uppfattningen att de äldre lättare råkar ut för olycksfall i arbetet håller inte streck. Statistik från olika industrier i flera länder visar ofta i stället en tydlig tendens till avtagande antal olycksfall med stigande ålder. Denna tendens håller sig i många industrier till sextioårsåldern; i högre åldrar motsvarar olycksfallen procenttalen hos 21—29-åringar men är lägre än procenttalen för de yngsta arbetarna. Också frånvarostatistiken visar en sjunkande kurva med stigande ålder. Omfattande amerikanska undersökningar säger, att den för personer över 50 år genomgående är mindre än i någon ålder under 50.

Givetvis kan man inte helt bortse från de olägenheter som kan uppstå genom konkurrens mellan äldre och yngre om vissa arbetstillfällen, men sådana svårigheter bör kunna reduceras genom smidighet och vilja till förståelse. Stelt fixerade åldersbestämmelser borde inte få medföra att värdefull arbetskraft går förlorad.

Erfarenheterna av systemet med pensionsperioder för statliga tjänster, vilket belysts av riksdagens revisorer i deras berättelse för år 1954, bör omsorgsfullt tillvaratas.

Det är av vikt att man söker sig fram till skapandet av arbetsformer och arbetsmiljöer, där de äldre utan för hård effektivitetspress får användning för sin speciella kapacitet. I USA har man gjort lyckade försök med arbetslag som getts en homogen ålderssammansättning. Ett sådant arbetslag har lättare att finna den arbetstakt som passar alla dess medlemmar. Arrangemanget medför att de äldre inte behöver uppleva besvikelsen över att ratas från en arbetsuppgift som de anser sig ha krafter nog att fortsätta med och betyder att slöseri med värdefull arbetskraft förhindras.

Det närmast angelägna är att en utredning görs om vägarna till de äldres anpassning i arbetslivet. Den bör vidare utvinna och ställa samman fakta beträffande deras kapacitet och användbarhet i olika arbetsformer och söka fram de möjligheter som finns att skapa arbetsmiljöer, som utan för hård press låter de äldre ge utlopp för sin kunnighet. Denna utredning kan lämpligen uppdragas åt socialstyrelsen. Nästa steg är att resultatet av denna utredning görs tillgängligt i en sådan publicitetsform, att det verkligen tränger

fram till företagsledare, arbetare- och tjänstemannaorganisationer och allmänheten i övrigt.

Med stöd av det som här har anförts får vi hemställa,
att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla,

- 1) att Kungl. Maj:t låter verkställa en utredning, som be-
lyser vägarna till de äldres anpassning i produktionsli-
vet, utvinner och ställer samman fakta beträffande de-
ras kapacitet och användbarhet i olika arbetsformer och
utröner vilka möjligheter, som finns att skapa arbets-
miljöer som tillåter dem att utan effektivitetspress an-
vända sin yrkesskicklighet; samt
- 2) att de resultat som denna utredning kommer fram till
ges en effektiv publicitet.

Stockholm den 26 januari 1955

Bertil Ohlin

Bertil von Friesen

Wald. Svensson

Filip Kristensson,
Osby

Per A. Johnsson
i Kastanjegården
